

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – brott mot strålskyddslagen

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

FJ

Ombud och offentlig försvarare:
Advokaten JL

Saken

Brott mot strålskyddslagen

Överklagade avgörandet

Hovrätten för Nedre Norrlands dom den 4 december 2018 i mål B 1146-18

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen ska döma FJ för brott mot strålskyddslagen.

Frågan i målet

Den fråga i målet som är av intresse ur prejudikatsynpunkt är om det strider mot legalitetsprincipen att tillämpa straffbestämmelsen i strålskyddslagen (2018:396) eftersom denna hänvisar till en utfyllnadsnorm i form av en standard som inte finns tillgänglig på svenska utan endast på engelska. Med anledning av Högsta domstolens uttalanden i NJA 2017 s. 157 att det strider mot legalitetsprincipen att tillämpa nämnda standard eftersom den endast fanns tillgänglig mot betalning är standarden sedan den 6 juli 2017 tillgänglig utan kostnad.

Jag hemställer mot denna bakgrund att Högsta domstolen med stöd av 54 kap. 11 § rättegångsbalken meddelar ett partiellt prövningstillstånd (prejudikatfråga) beträffande frågan om det är förenligt med legalitetsprincipen att i en

straffbestämmelse hänvisa till en standard som inte finns tillgänglig på svenska utan endast på engelska.

Bakgrund

FJ åtalades för, såvitt nu är av intresse, brott mot strålskyddslagen för att uppsåtligt eller av oaktsamhet den 16 juli 2018 i en bil på allmän plats olovligen ha innehaft en laserpekare trots att han inte haft tillstånd till det.

FJ medgav att han innehaft laserpekaren, men bestred ansvar för brott med hänvisning till bristande uppsåt/oaktsamhet i förhållande till att laserpekaren var tillståndspliktig.

Tingsrätten fann det inte utrett att laserpekaren var tillståndspliktig och ogillade därför åtalet för brott mot strålskyddslagen.

Åklagaren överklagade tingsrättens dom till hovrätten och yrkade att hovrätten skulle döma FJ för brott mot strålskyddslagen.

Hovrätten fastställde tingsrättens dom.

Hovrätten fann det utrett att den laserpekare FJ innehaft var en sådan som tillhör klass 3B och som därmed är en stark laserpekare som är tillståndspliktig. Hovrätten anförde vidare följande i domskälen.

FJ har bestritt ansvar för gärningen med invändningen att han varken agerat uppsåtligt eller oaktsamt i förhållande till att laserpekaren är tillståndspliktig. Vad hovrätten inledningsvis har att pröva är dock om det är förenligt med legalitetsprincipen att en utfyllnadsnorm i ett blankettstraffbud i väsentliga delar endast finns tillgänglig på ett främmande språk.

Det framgår inte av lag att svenska författningar ska vara upprättade på svenska. Det bör dock inte åligga den enskilde att ordna översättning eller ha tillräckligt goda kunskaper i det främmande språket för att förstå vilka handlingar som är straffbara. Enligt hovrätten är det inte förenligt med de rättssäkerhetsgarantier som måste upprätthållas i fråga om straffrättslig lagstiftning att en standard som endast finns att tillgå på främmande språk anses tillgänglig för var och en på det sätt som legalitetsprincipen kräver.

Då straffbudet för brott mot strålskyddslagen strider mot legalitetsprincipen kan FJ inte dömas till ansvar för gärningen. Hans eventuella uppsåt eller oaktsamhet saknar därför betydelse. Tingsrättens domslut, i den del som rör brott mot strålskyddslagen, ska därför stå fast.

Grunderna för mitt överklagande

Regleringen i strålskyddslagstiftningen

Den 1 juni 2018 trädde strålskyddslagen (2018:396) i kraft. Den ersatte den äldre strålskyddslagen (1988:220). Den nya strålskyddslagen är tillämplig i detta mål. I de delar som här är relevanta har dock inte någon materiell förändring skett i förhållande till regleringen i den äldre strålskyddslagen.

I 7 kap 9 § strålskyddslagen stadgas att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om tillstånds- eller anmälningsplikt för hantering av tekniska anordningar som kan alstra icke-joniserande strålning.

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en sådan föreskrift döms till böter eller fängelse i högst två år (9 kap. 2 § 4 strålskyddslagen).

Genom strålskyddsförordningen (2018:506) har regeringen meddelat föreskrifter om krav på tillstånd som avses i strålskyddslagen. I 5 kap. 9 § 2 nämnda förordning stadgas att det krävs tillstånd för att tillverka, förvärva, inneha, använda, överlåta eller upplåta starka laserpekare.

I 1 kap. 6 § strålskyddsförordningen anges att i förordningen avses med stark laserpekare en bärbar teknisk anordning som

1. kan alstra icke-joniserande elektromagnetisk strålning inom våglängdsområdet 180 nanometer till 1 millimeter, huvudsakligen genom processen stimulerad emission,
2. är batteridriven eller försedd med annan egen strömförsörjning,
3. är konstruerad för användning vid en märkspänning som är lägre än 50 volt för växelström eller lägre än 75 volt för likström,
4. är avsedd att hållas i handen och riktas mot något på avstånd, och
5. har de strålningsegenskaper som uppfyller kriterierna för laserklass 3R, 3B eller 4 enligt svensk standard SS EN 60825-1, utgåva 4, 2007.

Standarden som anges i punkten 5 fastställs av SEK Svensk Elstandard (SEK), som är en privaträttslig ideell organisation, och inkorporerar europastandarden EN 60825-1:2007 i dess engelska språkversion. Standarden har utarbetats inom International Electrotechnical Commission och fastställts som europastandard av European Committee for Electrotechnical Standardization. Standarden finns i tre officiella språkversioner (engelska, franska och tyska). Sedan Högsta domstolen i NJA 2017 s. 157 funnit att det strider emot legalitetsprincipen att tillämpa en standard som endast finns tillgänglig mot betalning träffades mellan SEK och Strålskyddsmyndigheten en överenskommelse av innebörd att standarden sedan den 6 juli 2017 kan erhållas kostnadsfritt på SEK:s hemsida, under förutsättning att registrering sker. Standarden består av 103 sidor tätskriven text av utpräglat teknisk karaktär med tillhörande tabeller, formler och illustrationer. Standarden finns inte att tillgå i svensk översättning. Språket i standarden är engelska, men till standarden hör ett nationellt förord på

svenska samt ges i en nationell bilaga svenska översättningar av varningstexterna i standardens avsnitt 5.

Strålsäkerhetsmyndigheten har meddelat föreskrifter om laser, starka laserpekare och intensivt pulserande ljus (SSMFS 2014:4). På Strålsäkerhetsmyndighetens hemsida (www.stralsakerhetsmyndigheten) finns information om de olika laserklasserna. Där framgår följande beträffande laserklass 3B.

Laserklass 3B: Starka laserpekare, lasershower

- Till denna klass räknas lasrar som har en uteffekt som är mindre än 500 mW men starkare än lasrar i laserklass 3R.
- Lasrar i laserklass 3B kan vara skadliga om laserstrålen träffar ögon eller hud. Även en reflektion av laserstrålningen är skadlig för ögat eller huden.
- Det krävs tillstånd från Strålsäkerhetsmyndigheten för att använda lasrar i denna laserklass för underhållning, konst och reklam, eller om användningen bestrålar allmän plats eller luftrummet.
- Starka laserpekare i denna laserklass är förbjudna om du inte har särskilt tillstånd från Strålsäkerhetsmyndigheten.
- Det krävs också tillstånd för handhållna lasrar som används eller innehas på allmän plats.

Kort om standarder

Det är möjligt att låta en straffsanktionerad författningsföreskrift hämta sitt materiella innehåll från en teknisk eller liknande standard som har utarbetats av ett privaträttsligt organ. Detta förutsätter dock att kunskap om standarden lätt kan inhämtas av den som berörs av föreskriften (jfr prop. 1975/76:73). Den standard som föreskriften hänvisar till ska vara tydligt definierad och gäller i straffrättsligt hänseende oförändrad, så länge inte en senare version har bekräftats genom en författningsändring. (Se NJA 2017 s. 157 p. 4.)

Utvecklingen av standarder har betydelse för den fria rörligheten för varor. Med en ökad internationalisering krävs att varor tillverkas med enhetliga förutsättningar oavsett var i Europa eller världen tillverkningen sker. EU har reglerat den europeiska standardiseringen i ett antal rättsakter, bl.a. ”Europaparlamentets och Rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (kodifiering)” och ”Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering [...]”. I beaktandesats 6 till den sistnämnda förordningen uttalas bl.a. ”Standardiseringen spelar en allt viktigare roll i den internationella handeln och för öppnandet av marknaderna. Unionen bör försöka främja samarbete mellan europeiska standardiseringsorganisationer och internationella standardiseringsorgan.” Av intresse kan också vara artikel 6.1e som har följande lydelse:

”De nationella standardiseringsorganen ska främja och underlätta de små och medelstora företagens tillgång till standarder och utvecklingen av standarder för att öka deras delaktighet i standardiseringssystemet bland annat genom att
....

e) på sina webbplatser avgiftsfritt tillhandahålla sammanfattningar av standarder.”

Den straffrättsliga legalitetsprincipen

Den straffrättsliga legalitetsprincipen har lagfästs i 1 kap. 1 § brottsbalken och kommer också till uttryck i 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken, 1 kap. 1 § tredje stycket och 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen, art. 7.1 i den europeiska konventionen (d. 4 nov. 1950) om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och art. 11 p. 2 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Den innebär primärt att ingen kan straffas för en gärning som inte utgjorde brott (var straffbelagd) när den begicks.

Principen innefattar krav på stöd i lag eller andra föreskrifter (föreskriftskrav), förbud mot retroaktiv tillämpning av föreskrifter till nackdel för den tilltalade (retroaktivitetsförbud), förbud mot analogisk rättstillämpning till den tilltalades nackdel (analogiförbud) samt krav på att lagstiftningen i rimlig utsträckning ska vara begriplig och precis i sin utformning (obestämdhetsförbud). Kraven på begriplighet och precision innebär bl.a. att s.k. generalklausuler inte accepteras i straffrätten. (Petter Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, 2 uppl., s. 45 ff., Petter Asp, EU & straffrätten, 2002, s. 267-277 och Madeleine Leijonhufvud m.fl. Straffansvar, 9 uppl., s. 28-35).

Högsta domstolen har tillämpat den straffrättsliga legalitetsprincipen i bl.a. NJA 1994 s. 480, NJA 1995 s. 84, NJA 2000 s. 490, NJA 2001 s. 623, NJA 2004 s. 97, NJA 2007 s. 227, NJA 2008 s. 376, NJA 2012 s. 105, NJA 2012 s. 764, NJA 2014 s. 737, NJA 2016 s. 169, NJA 2016 s.680, NJA 2017 s. 157, NJA 2017 s. 189 och senast i Högsta domstolens dom den 21 september 2018 i mål B 5042-17.

I NJA 2017 s. 157 slog Högsta domstolen fast att det står i strid med den straffrättsliga legalitetsprincipen att döma för överträdelse av en författning som hänvisar till en viss teknisk standard från ett privaträttsligt organ eftersom standarden fanns tillgänglig i läsbar form endast mot betalning. Målet gällde, liksom i detta fall, åtal för brott mot strålskyddslagen för innehav av en stark laserpekare.

Den aktuella straffbestämmelsen i strålskyddslagen är ett s.k. blankettstraffstadgande, vilket innebär att själva straffbestämmelsen inte innehåller någon fullständig brottsbeskrivning, utan den finns i en annan författning som straffbestämmelsen hänvisar till. Eftersom brottsbeskrivningen

finns i andra normer som explicit eller implicit anges i straffbestämmelsen kan blankettstraffbud vara svåra att förena med den straffrättsliga legalitetsprincipen, särskilt med kravet på en begriplig och precis strafflag. Blankettstraffbud anses emellertid principiellt godtagbara och anses inte typiskt sett strida emot analogi- eller obestämdhetsförbudet. I NJA 2012 s. 105, som gällde tillämpning av straffrättens legalitetsprincip, uttalar Högsta domstolen att legalitetsprincipen inte utgör något hinder mot s.k. blankettstraffbud. Den omständigheten att det kan fordras efterforskning och överväganden om vad som gäller innebär därför inte att kravet på tydlighet och precision i straffbestämmelser ska anses eftersatt.

Legalitetsprincipens obestämdhetsförbud, som är relevant i detta fall, kan enligt bl.a. Asp betecknas som en princip och inte en regel (se Petter Asp, Bokföringsbrott och legalitet, SvJT 1999 s. 16-47). Obestämdhetsförbudet är, till skillnad mot t.ex. retroaktivitetsförbudet, inte grundlagsfäst och bottnar inte i någon direkt förpliktande norm (se NJA 2007 s. 227). Obestämdhet hos en bestämmelse kan bero både på att bestämmelsen använder vaga eller annars otydligt avgränsade termer och begrepp och på att den genom otydliga eller överskådliga hänvisningar gör det tekniskt svårt att reda ut vad som egentligen är kriminaliserat. Rättssäkerhetsskäl talar normalt i den riktning som legalitetsprincipens obestämdhetsförbud anger. Ett inte obetydligt mått av obestämdhet är emellertid tillåtet. Om det finns goda skäl för det kan legalitetsprincipen således frångås. Om man finner en obestämd strafföreskrift oundgängligen nödvändig kan man alltså låta legalitetsprincipens obestämdhetsförbud vika för andra hänsynstaganden. Asp har närmare preciserat obestämdhetsförbudet så att det är inriktat på helheten i den straffbelagda gärningen, dvs. om det finns ett antal mer bestämda rekvisit bör det inte anses oförenligt med legalitetsprincipen att därutöver ha ett rekvisit som i sig kan bedömas som obestämt. Om den enskilde verkligen vill undvika att begå ett brott kan han eller hon se till att undvika att göra något som uppfyller de bestämda rekvisit som ingår i bestämmelsen. (Asp, *ibid.* samt Asp m.fl. a.a. s. 47.)

I NJA 2016 s. 680 uttalar Högsta domstolen följande (p. 14).

På miljöstraffrättens område är det vanligt att straffbestämmelser för sitt väsentliga materiella innehåll hänvisar till olika EU-förordningar. Detta har ansetts godtagbart och förenligt med legalitetsprincipen. Att det kan krävas efterforskningar från den enskildes sida i fråga om vad som är straffbart innebär inte att en straffbestämmelse ska underkännas med hänvisning till legalitetsprincipen. Detta gäller också om det inte är alldeles enkelt att hitta aktuella textställen. Vad som måste krävas, åtminstone i allmänhet, är dock att det i straffbestämmelsen finns hänvisningar till de EU-förordningar som innehåller de handlingsnormer som är straffsanktionerade

Kravet på tydlig strafflag i art. 7 i Europakonventionen anses i Europarättslig praxis ofta inte innebära mer än att en person genom att rådfråga en juridiskt kunnig person ska kunna få reda på om han eller hon genom att företa en viss handling riskerar att komma i konflikt med lagen. I *Kokkinakis mot Grekland* hade Kokkinakis åtalats och dömts för s.k. proselytism, varmed enligt grekisk lag förstods försök att påverka någons religiösa tro med löften om materiella förmåner eller med bedrägliga medel. Kokkinakis, som tillhörde Jehovas vittnen, dömdes enligt detta lagrum för att han vid hembesök sökt omvända en annan person till sin tro. Europadomstolen ansåg att det hade varit möjligt för honom, i vart fall med juridisk hjälp, att förutse att lagrummet kunde komma att tillämpas på hans handlande. Något brott mot art. 7 i Europakonventionen förelåg därför inte. En liknande bedömning gjordes i *Cantoni mot Frankrike*. (Hans Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 5 uppl. s. 361.)

Reglering kring språk

Det finns inget lagkrav på att författningar eller normutfyllande bestämmelser, t.ex. standarder, måste vara avfattade på svenska språket.

Av 14 § lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar kan anses följa att författningar ska kungöras på svenska språket. I dess 14 § anges nämligen att en internationell överenskommelse som ska gälla som svensk rätt ska kungöras på svenska, om det finns en sådan text samt att en överenskommelse som inte har svensk text ska kungöras tillsammans med en svensk översättning, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

I förarbetena till nämnda paragraf anfördes att särskilda skäl för att inte kungöra en svensk översättning kan föreligga exempelvis om det är fråga om en överenskommelse som riktar sig till myndigheter eller enskilda för vilka det ter sig mera naturligt att vid tillämpningen använda det eller de språk på vilka överenskommelsen är avfattad i stället för att utnyttja en svensk översättning, t.ex. när det är fråga om utpräglat tekniska överenskommelser som innehåller fackuttryck som är svåra att översätta till svenska eller som saknar motsvarighet på svenska. I sådana fall rör det sig om texter som enbart tillämpas av personer med speciella fackkunskaper och för vilka det inte kan

antas innebära några svårigheter att ta del av den utländska texten. En svensk text torde i sådana fall inte komma till användning. Det angavs också att en text som riktar sig till en bredare allmänhet alltid bör kungöras med en svensk översättning (prop. 1989/90:12 s. 8 f.).

Ovan bestämmelse blir bara aktuell vid inkorporering av internationella överenskommelser. Internationella instrument av straffrättslig karaktär överförs till svensk rätt i normalfallet inte genom inkorporering utan genom transformering, dvs. genom att omarbetas till svensk författningstext.

Språklagen (2009:600) trädde i kraft den 1 juli 2009. Lagen innehåller allmänna bestämmelser av övergripande karaktär. Syftet med språklagen är att ange svenskans och andra språks ställning och användning i det svenska samhället. Lagen syftar också till att värna svenska och den språkliga mångfalden i Sverige samt den enskildes tillgång till språk. (Se 2 § språklagen).

I 4 och 5 §§ anges att svenska är huvudspråk i Sverige och att svenska som huvudspråk är samhällets gemensamma språk som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden. I 6 § anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenska används och utvecklas. I 10 § anges att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. I 12 § stadgas att myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas. Enligt 3 § är lagen subsidiär till andra lagar och förordningar som innehåller avvikande bestämmelser.

I förarbetena till språklagen uttalas bland annat att det allmänna har ett särskilt ansvar för det svenska språket men att detta ansvar kan variera. Vidare anges att syftet med regleringen inte är att det svenska språket ska hävdas på ett annat sätt än som nu sker i det internationella samarbetet. Det framhålls att behovet av att skapa ny terminologi behöver vägas mot de förutsättningar som finns inom särskilda verksamhetsområden. Inom vissa verksamheter, t.ex. forskning, är terminologin ofta så specialiserad att särskilda facktermer endast förstås av en begränsad krets specialister i världen. Inom sådana verksamhetsområden får ansvaret för att utveckla och använda terminologi naturligtvis vägas mot den egentliga nyttan samt kostnaden som sådan terminologiutveckling kan medföra. (Prop. 2008/09:153 s. 19, 33 och 37.)

Min bedömning

Av utredningen i målet framgår att den laserpekare FJ innehade tillhör laserklass 3B och att den därmed, enligt strålskyddslagstiftningen och den aktuella standarden, är en stark laserpekare som är tillståndspliktig. Frågan är om det är förenligt med den straffrättsliga legalitetsprincipen att standarden,

var till hänvisas i strålskyddslagstiftningens straffbestämmelser, i huvudsak endast finns tillgänglig på engelska.

Som Högsta domstolen anför i NJA 2017 s. 157 är det möjligt att låta en straffsanktionerad författningsföreskrift hämta sitt materiella innehåll från en teknisk standard som har utarbetats av ett privaträttsligt organ, under förutsättning att kunskap om standarden lätt kan inhämtas av den som berörs av föreskriften. Högsta domstolen slår dock också fast att den standard till vilken föreskriften hänvisar ska vara tydligt definierad och gäller i straffrättsligt hänseende oförändrad, så länge inte en senare version har bekräftats genom en författningsändring.

Syftet med legalitetsprincipen som den kommer till uttryck i bl.a. svensk rätt och i Europakonventionen är att garantera rättssäkerheten genom att det, i rimlig utsträckning, ska vara möjligt för medborgarna att förutse om en viss gärning är straffbar eller inte. Den enskilde förutsätts också känna till strafflagstiftningens innehåll. Lagstiftningen måste därför i sin språkliga utformning vara så tydlig, precis och begriplig som möjligt. I detta ligger också att gällande författningar, inklusive andra dokument var till hänvisas i författning, finns tillgängliga för medborgarna på svenska. Svenska är huvudspråk i Sverige och en självklarhet är att författningar, och i synnerhet straffrättsliga sådana, ska vara avfattade på svenska eller finnas i svensk översättning.

I detta fall är gällande författningar, dvs. strålskyddslagen och strålskyddsförordningen liksom Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter, avfattade på svenska. Eftersom vissa kriterier som hänvisas till i förordning och föreskrifter endast finns tillgängliga i en standard avfattad på engelska kan hävdas att utan tillgång till standarden blir förordning och föreskrifter inte möjliga att begripa fullt ut för var och en.

Det är dock viktigt att understryka att fullständig förutsebarhet när det gäller vilka gärningar som kan vara brottsliga är ett ouppnåeligt ideal. Som Asp anför i en artikel är bestämdhet och precision hos varje enskilt rekvisit ett ideal som är värt att sträva mot, men som knappast kan uppfyllas. Det är enligt Asp orealistiskt att tro att legalitetsprincipen skulle kunna förse medborgarna med sådan information att det alltid är möjligt för dem att, på egen hand, ta reda på huruvida en viss gärning är kriminaliserad eller inte. Vidare kan, enligt Asp, förmodas att det likaså är ett ouppnåeligt ideal att det alltid skulle kunna gå att få ett klart ja- eller nejsvar ens om man involverar jurister av aldrig så briljant slag (Petter Asp, En principfråga om relationen mellan legalitetsprincipen och behandlingen av straffrättsvillfarelse i modern straffrätt, Vänbok till Torleif Bylund, 2003, s. 53-72).

Kraven på tydlighet måste således ges en rimlig tillämpning. Vid bedömningen av en straffbestämmelses precision och begriplighet är det viktigt att se på straffbestämmelsen i sin helhet. Så länge flertalet rekvisit är någorlunda precisa till sitt innehåll bör enstaka vida, oprecisa eller svårbegripliga rekvisit kunna tillåtas. Det avgörande bör vara huruvida det är möjligt för den enskilde att i så stor utsträckning som möjligt kunna förutse att en viss gärning kan vara otillåten så att han eller hon kan undvika att begå en straffbar gärning

När det gäller vad som i subjektivt hänseende kan krävas av den enskilde beträffande laserpekare har Högsta domstolen i NJA 2011 s. 725 anfört att det finns vissa möjligheter för en enskild person att skaffa sig information om en laserpekares effekt och att det normalt får krävas att den som står i begrepp att hantera en laserpekare i någon utsträckning informerar sig om strålningsegenskaperna och riskerna vid användning för att bedöma om tillstånd krävs samt att om det är fråga om mera tillfälligt, privat bruk, det ofta får anses tillräckligt att ta del av laserpekarens märkning, såvida inte omständigheterna i det särskilda fallet ger anledning till en närmare kontroll. Att efterforskning krävs för att utröna vad som är straffbart är inte i sig en omständighet som innebär att en straffbestämmelse ska underkännas med hänvisning till legalitetsprincipen.

För att en laserpekare ska betecknas som en stark laserpekare som i princip alltid erfordrar tillstånd ska fem förutsättningar vara uppfyllda (1 kap. 6 § strålskyddsförordningen). Endast en av dessa förutsättningar, laserpekarens strålningsegenskaper, hänvisar till kriterier som endast framgår av den aktuella standarden, som ju är avfattad på engelska. Övriga förutsättningar anges tydligt och med precision i förordningen. Om en enskild person vill undvika att begå ett brott är det därmed, i vart fall i teorin, möjligt för honom eller henne att undvika att inneha en laserpekare som uppfyller övriga förutsättningar för stark laserpekare. Det är också möjligt för den enskilde att få del av den aktuella standarden.

En person som ska hantera en laserpekare för privat bruk och mera tillfälligt torde emellertid inte få någon ledning för frågan om till vilken laserklass den aktuella laserpekaren hör och om tillstånd krävs genom att endast ta del av 1 kap. 6 § strålskyddsförordningen och av den aktuella standarden, också om standarden varit översatt till svenska. För att kunna ta ställning till laserpekarens strålningsegenskaper erfordras en teknisk undersökning (något som också gjorts i detta mål).

Eftersom det tydligt framgår av gällande författningar att många laserpekare kräver tillstånd kan den enskilde, som för mer tillfälligt privat bruk avser att inneha en laserpekare, rätta sig efter lagen genom att undvika befattning med laserpekare om det inte tydligt framgår att tillstånd till detta inte krävs. I detta sammanhang bör betonas att gällande författningar fordrar att såväl starka

laserpekare som andra laserpekare, tillståndspliktiga eller ej, ska vara märkta (t.ex. laserklass, varningstext, varningssymbol). Normalt torde en enskild person som avser att befatta sig med laserpekare kunna utgå från att märkningen på laserpekaren är korrekt.

Jag vill också tillägga att det finns utförlig och tydlig information på Strålsäkerhetsmyndighetens hemsida om gällande reglering avseende såväl starka laserpekare som andra laserpekare.

Mot bakgrund av den ökande internationella handeln är det nödvändigt att produkter uppfyller tekniska standarder. Varken språklagen eller lagen om kungörande av lagar och andra författningar hindrar författningstext på andra språk än svenska.

Med beaktande av syftena bakom legalitetsprincipen, att varje medborgare ska kunna förutse vad som är straffbart och i efterhand kunna kontrollera maktutövarna, och det svenska språkets ställning i Sverige, framstår det som mindre lämpligt att författningsregler som anger en handling som straffbar hänvisar till en standard eller annan norm som inte är i sin helhet tillgänglig för var och en på svenska eller i svensk översättning. Legalitetsskäl skulle således kunna anföras emot en tillämpning av det aktuella straffstadgandet.

I detta fall är det dock inte det engelska språket som gör standarden svårtillgänglig för allmänheten utan mer standardens utpräglat tekniska karaktär och stora omfång. Standarden riktar sig knappast till en bredare allmänhet. En lekman på området behöver få hjälp av en tekniskt kunnig specialist för att förstå innehållet i standarden. De som standarden främst riktar sig till och som har möjlighet att ta till sig innehållet i standarden, personer med speciella fackkunskaper såsom vissa ingenjörer eller optiker, torde inte ha några problem att förstå den engelska versionen. Att översätta denna standard till svenska skulle innebära en mycket omfattande arbetsinsats som sannolikt inte skulle motsvaras av någon större reell nytta. Särskilda skäl bör därför kunna anses föreligga för att underlåta att översätta standarden.

Eftersom det i detta fall emellertid endast är ett av flera rekvisit som hänvisar till den aktuella standarden och eftersom det i ett fall som det förevarande finns goda möjligheter att också utan tillgång till standarden i svensk översättning undvika att begå en brottslig gärning och också avgöra om en viss laserpekare är tillståndspliktig har det inte varit omöjligt för en person som den tilltalade att förutse att straffbestämmelsen kunde komma att tillämpas på hans handlande. Och om en enskild person inte kan ta till sig innehållet i standarden så finns goda möjligheter att få motsvarande information genom att antingen kontakta SEK Svensk Elstandard eller Strålsäkerhetsmyndigheten.

Den tilltalade i detta mål har således enligt min bedömning haft en rimlig chans att undvika att begå brott genom att ta del av de aktuella bestämmelserna i strålskyddslagen och strålskyddsförordningen.

Sammanfattningsvis anser jag att legalitetsprincipen i detta fall inte hindrar en tillämpning av 9 kap. 2 § 4 strålskyddslagen.

Skälen för prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Frågan om det strider mot legalitetsprincipen att i straffrättslig författning hänvisa till utfyllnadsnormer som inte är avfattade på svenska språket har inte tidigare belysts i förarbeten, doktrin eller i avgöranden av Högsta domstolen. I NJA 2017 s. 157 slog Högsta domstolen fast att det strider mot legalitetsprincipen att tillämpa den aktuella standarden eftersom denna var tillgänglig endast mot betalning. Sedan den 6 juli 2017 är standarden tillgänglig utan kostnad.

Högsta domstolens ovan nämnda beslut meddelades den 15 mars 2017. Propositionen med förslag till ny strålskyddslag beslutades den 15 februari 2018 (prop. 2017/18:94). Lagrådet sammanträdde avseende den föreslagna strålskyddslagen den 14 december 2017. Under lagstiftningsarbetet var alltså problematiken kring användandet av standarder till viss del uppmärksammas. Varken lagstiftaren eller lagrådet har närmare kommenterat den författningstekniska konstruktionen ur ett straffrättsligt perspektiv.

Sedan Högsta domstolens beslut har flera domstolar ogillat åtal för olovlig befattning med starka laserpekare (brott mot strålskyddslagen) på den grund att det skulle strida mot legalitetsprincipen att tillämpa standarden eftersom den endast finns tillgänglig på engelska (utöver här aktuell dom se Hovrätten för Övre Norrlands dom den 10 juli 2018 i mål B 518-18, Stockholms tingsrätts dom den 18 juli 2018 i mål B 8477-18, Eskilstuna tingsrätts dom den 24 augusti 2018 i mål B 1772-18 och Växjö tingsrätts dom den 29 oktober 2018 i mål B 4239-18). Det finns dock också exempel på domar där utgången blivit den motsatta (se t.ex. Göteborgs tingsrätts domar den 4 oktober 2018 i mål B 6291-18 och den 18 oktober 2018 i mål B 4580-18. Se även skiljaktig mening i Hovrätten för Övre Norrlands dom den 10 juli 2018 i mål B 518-18). Det kan således konstateras att praxis inte är enhetlig när det gäller denna fråga och att klagörande uttalanden av Högsta domstolen därmed erfordras.

Även inom andra områden förekommer att straffbestämmelser fylls ut av normer som inte finns tillgängliga i svensk översättning. Exempelvis hänvisas i i straffbestämmelser i trafikförordningen (1988:127), via föreskrifter meddelade av Transportstyrelsen, till standarder som, såvitt kunnat utrönas, är avfattade på engelska och inte tillgängliga utan betalning.

Mot denna bakgrund skulle en prövning av överklagandet vara av stor vikt för en enhetlig och rättvis rättstillämpning.

Jag hemställer att Högsta domstolen med stöd av 54 kap. 11 § rättegångsbalken meddelar ett partiellt prövningstillstånd (prejudikatfråga) beträffande frågan om det är förenligt med legalitetsprincipen att i en straffbestämmelse hänvisa till en standard som inte finns tillgänglig på svenska utan endast på engelska.

Om Högsta domstolen finner att det inte strider mot legalitetsprincipen att den aktuella standarden inte finns tillgänglig i svensk översättning bör åtalet för brott mot strålskyddslagen visas åter till hovrätten för förnyad behandling där eftersom FJs ansvar inte har prövats med utgångspunkt att straffbestämmelsen kan tillämpas.

Bevisning m.m.

Om Högsta domstolen meddelar ett sådant partiellt prövningstillstånd som jag förordnar så åberopar jag inte någon bevisning och anser att målet kan avgöras utan huvudförhandling. Jag ber dock att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar ett prövningstillstånd utan några begränsningar.

Kerstin Skarp

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Malmö

Åklagarkammaren i Sundsvall (AM-91062-18)

Vice chefsåklagaren Karin Everitt